ЗВІТ

з моніторингу працевлаштування випускників закладів вищої та фахової передвищої освіти

(дати спостереження – 01 листопада 2023 року та 01 листопада 2024 року)

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Інформаційна база

1. З метою отримання інформації про працевлаштування випускників закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти Міністерством освіти і науки України спільно з Пенсійним фондом України було розроблено необхідний нормативно-правовий акт - Порядок обміну інформацією між Пенсійним фондом України та Міністерством освіти і науки України, реалізація якого дозволила отримувати інформацію з реєстру застрахованих осіб Державного реєстру.

2. Порядок обміну інформацією між Пенсійним фондом України та Міністерством освіти і науки України затверджено наказом МОН від 04 березня 2021 року № 287 та постановою правління Пенсійного фонду України 04 березня 2021 року № 9-1 і зареєстровано в Міністерстві юстиції України 05травня 2021 року за № 596/36218. Також укладено Договір про інформаційну взаємодію від 18.08.2021 № 0201/113 між Міністерством освіти і науки України, Пенсійним фондом України та Міністерством цифрової трансформації України, яким визначено відомості про структуру та формат електронних повідомлень, якими обмінюються Пенсійний фонд України та Міністерство освіти і науки України, загальні вимоги до обміну, формату, структури інформації, інформаційні потоки тощо.

3. Міністерством освіти і науки України надіслано до Пенсійного фонду України дані про документи про вищу освіту, видані між 01 листопада 2019 року та 30 жовтня 2021 року, та отримано від Пенсійного фонду інформацію з реєстру застрахованих осіб щодо працевлаштування випускників закладів освіти. Міністерством освіти і науки України у 2022 році було розроблено методику проведення моніторингу зайнятості випускників закладів вищої та фахової передвищої освіти і визначення показника працевлаштування для Формули розподілу видатків державного бюджету на вищу освіту між закладами вищої освіти та наразі здійснюється аналіз отриманої інформації.

Методична база

4. Наказом МОН від 02 лютого 2022 року № 101 затверджено Методичні рекомендації з проведення моніторингу працевлаштування випускників закладів вищої та фахової передвищої освіти і визначення показника працевлаштування для Формули розподілу видатків державного бюджету на вищу освіту між закладами вищої освіти.

5. Для проведення моніторингу працевлаштування випускників закладів вищої та фахової передвищої освіти визначається цільовий перелік осіб, інформація про працевлаштування яких потребує розгляду (далі – Моніторингові особи). До Моніторингових осіб відносяться громадяни України, які завершили здобуття вищої та фахової передвищої освіти в проміжку від 36 до 48 місяців від дати спостереження (дати спостереження – 01 листопада 2023 року та 01 листопада 2024 року). Отже, для здійснення моніторингу визначено перелік громадян України, які завершили навчання за державним або регіональним замовленням і здобули диплом про вищу або фахову передвищу освіту в проміжку від 01 листопада 2019 року до 30 жовтня 2020 року та від 01 листопада 2020 року до 30 жовтня 2021 року (період спостереження). З цього переліку вилучені особи, які за даними Єдиної державної електронної бази з питань освіти здобули інший документ про вищу або фахову передвищу освіту, здобували або здобувають вищу (включаючи третій рівень) або фахову передвищу освіту між датою завершення періоду спостереження та датою спостереження (від 01 листопада 2020 року до 01 листопада 2023 та 2024 роках).

6. Для кожної Моніторингової особи визначається один з статусів на підставі даних Реєстру застрахованих осіб на дату спостереження:

зайнятий:

найманий працівник за основним місцем роботи та/або сумісництвом, договором цивільно-правового характеру;

фізична особа-підприємець чи особа, яка веде незалежну професійну діяльність та/або фізична особа, яка забезпечує себе роботою самостійно;

військовослужбовці, особи рядового і начальницького складу органів охорони правопорядку (якщо така інформація не є інформацією з обмеженим доступом);

знаходиться в соціальній відпустці;

незайнятий (в інших випадках).

На підставі аналізу інформації про працевлаштування випускників закладів вищої та фахової передвищої освіти, а також з метою мінімізації віднесення до числа незайнятих осіб, які тимчасово або в силу обставин не були віднесені до категорії зайнятих саме на дату спостереження, додатково до зайнятих в межах моніторингу відносяться особи, які:

працювали за основним місцем роботи або за сумісництвом і звільнились не більше ніж за три місяці до дати спостереження;

не працювали на дату спостереження, але мають стаж роботи більше 18 місяців за основним місцем роботи за період спостереження.

7. Загальносвітові тенденції розвитку ринку праці вказують на поступове розмивання поняття роботи за здобутою освітою за винятком окремих та відносно стабільних професійних груп. Додатковими ускладненнями для проведення моніторингу працевлаштування за здобутою освітою залишається застарілість Державного класифікатора професій, відсутність кодів професій у багатьох записах в Реєстрі застрахованих осіб, а також відсутність верифікації Пенсійним Фондом України якості наповнення Державного реєстру. За таких обставин, при проведенні моніторингу працевлаштування випускників закладів вищої та фахової передвищої освіти довелось обмежитись моніторингом працевлаштування за здобутою освітою випускників, які здобули педагогічну та медичну освіту. З урахуванням неточності та неповноти інформації про працевлаштування за певними професіями використані розширені формули для ідентифікації такої зайнятості випускників. Отримана інформація дозволила створити інструменти позитивної дискримінації закладів вищої та фахової передвищої освіти, які надають педагогічну та медичну освіту, у розумінні показника працевлаштування для розподілу державного фінансування між закладами вищої освіти за результатами їх діяльності.

У великій кількості записів Реєстру застрахованих осіб відсутня коректна інформація про посади працівників, тому передбачена Формулою ідентифікація розділу класифікатора професій, до якого належить посада, яку займає випускник за даними моніторингу зайнятості випускників, наразі неможлива (її використання за наявною в Реєстрі інформацією поставить у нерівні умови Моніторингових осіб).

8. Моніторинг працевлаштування за здобутою освітою проведено для Моніторингових осіб, які здобули освіту в галузях 01 Освіта/Педагогіка (та низці спеціальностей, при підготовці за якими в закладах освіти поширена практика присвоєння педагогічних кваліфікацій) та 22 Охорона здоров’я, а також відповідним цим галузям напрямам та спеціальностям за раніше діючими Переліками (далі – спеціальні Моніторингові особи).

Для кожної спеціальної Моніторингової особи визначається один з статусів на дату спостереження:

найманий працівник за здобутою освітою за основним місцем роботи та/або сумісництвом, договором цивільно-правового характеру (зайняті);

працює за здобутою освітою за основним місцем роботи або за сумісництвом, договором цивільно-правового характеру і звільнились не більше ніж за три місяці до дати спостереження (умовно зайняті);

незайнятий за здобутою освітою (в інших випадках).

Випускники лікарських спеціальностей зазвичай безперервно продовжують навчання в інтернатурі з тривалістю до трьох років. Таким чином, на дату проведення моніторингу особи, які не брали перерви в навчанні, вже закінчили інтернатуру і мають можливість працювати безпосередньо за лікарською спеціальністю.

9. Оцінка зайнятості (ОЗ) для Формули розподілу видатків державного бюджету на вищу освіту між закладами вищої освіти з використанням результатів моніторингу працевлаштування випускників розраховується за формулою:

$$ОЗ = \frac{К_{МОЗайн} + 0{,}5 \times К_{СМОЗайн}}{К_{МО}} \times 100,$$

де $К_{МОЗайн}$- кількість зайнятих (включаючи умовно зайнятих) серед Моніторингових осіб закладу вищої освіти, які закінчили навчання за державним (регіональним) замовленням;

$К_{СМОЗайн}$-кількість зайнятих (включаючи умовно зайнятих) за здобутою освітою серед спеціальних моніторингових осіб закладу вищої освіти, які закінчили навчання за державним (регіональним) замовленням;

$К_{МО}$ - Кількість моніторингових осіб закладу вищої освіти, які закінчили навчання за державним (регіональним) замовленням).

10. При аналізі результатів моніторингу працевлаштування виявлені такі категорії моніторингових осіб, які відносяться у використаному алгоритмі до незайнятих і потребують його подальшого вдосконалення:

непрацюючі особи з інвалідністю, які отримують пенсію (при проведенні моніторингу працевлаштування в наступні роки їх необхідно ідентифікувати за окремою процедурою та виключити з числа моніторингових осіб);

інші категорії непрацюючих осіб, зокрема непрацюючі за власним вибором та зареєстровані безробітні, які проходять або не проходять додаткове навчання за направленням Державної служби зайнятості;

особи із числа військовослужбовців, особи рядового і начальницького складу органів охорони правопорядку, якщо інформація при них є інформацією з обмеженим доступом;

особи, які зайняті в домашньому або підсобному господарстві;

особи, які працюють без належного оформлення статусу найманого працівника, підприємця або самозайнятої особи («тіньова економіка», незадекларована праця);

особи, які припинили наступне навчання до його завершення;

особи, які навчаються в Україні, але інформація про таке навчання не внесена до Єдиної державної електронної бази з питань освіти ;

особи, які навчаються або працюють за кордоном.

Докладний аналіз цих категорій може залишається завданням вдосконалення моніторингу працевлаштування в наступні роки.

12. Потребує окремої дискусії доцільність моніторингу працевлаштування випускників закладів вищої освіти, які навчались за кошти фізичних та юридичних осіб.

РЕЗУЛЬТАТИ МОНІТОРИНГУ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ

13. Знеособлені статистичні дані щодо зайнятості випускників закладів вищої освіти за державним та регіональним замовленням на ринку праці в розрізі закладів, рівнів освіти та спеціальностей (напрямів підготовки, деяких окремих спеціалізацій) розміщені в мережі Інтернет для вільного доступу у форматі Excel на офіційній веб сторінці Міністерства освіти і науки України, що дає змогу їх автоматизовано обробляти електронними засобами. Оприлюднені дані придатні для проведення аналітичних досліджень, профорієнтаційної роботи та самостійного аналізу привабливості закладів фахової передвищої та вищої освіти.

14. Зведена інформація про результати моніторингу працевлаштування випускників за рівнями освіти наведена в таблиці 1.

Передусім слід звернути увагу на питому вагу власників дипломів про вищу освіту різних рівнів, які продовжили навчання для здобуття наступної освіти. Кожен десятий серед випускників спеціалістів та магістрів продовжили навчання для здобуття третього ступеня вищої освіти або наступної спеціальності на нижчих рівнях вищої освіти, включаючи тих, хто продовжив раніше розпочате паралельне навчання на двох спеціальностях. Цей відсоток дещо вище для магістрів (15,2% у 2024 році, 14,1% у 2023році) і трохи нижче для спеціалістів (10,9% у 2024 році, 11,3% у 2023 році). Що цілком корелює з відповідними даними моніторингу працевлаштування попередніх років. У моніторинговий період близько половини дипломів спеціалістів припадає на медичні спеціальності з наскрізними (без отримання проміжного ступеня бакалавра) лікарськими освітніми програмами, випускники яких найчастіше продовжують навчання в інтернатурі.

Майже 60% (54% у 2024 році, 57,9% у 2023 році) осіб, які отримали диплом молодшого спеціаліста, відразу або практично відразу продовжили здобувати наступний рівень вищої освіти, що є меншим показником у порівнянні з показниками минулих років та може зумовлюватися введенням правового режиму воєнного стану в Україні. Продовження навчання є позитивним фактором, але водночас ілюструє недостатню підготовленість та мотивованість до професійної практичної діяльності значної кількості цих випускників.

Понад 60% (61,7% у 2024 році, 66,7% у 2023 році) бакалаврів продовжили освіту для здобуття другого ступеня вищої освіти або наступної спеціальності на нижчих рівнях вищої освіти. Цей показник, який перевищує європейські аналоги, продовжує свідчити як про недостатню готовність бакалаврів випуску 2020 та 2021 років до виходу на ринок праці, так і про недостатню пропозицію привабливих для молодих фахівців робочих місць. Вплив змін до Державного класифікатора професій внесених у 2021 році, які офіційно відкрили бакалаврам доступ до професійної категорії «професіонали» (раніше потребувала другого рівня вищої освіти), можливо буде оцінити в наступних моніторингах.

15. В моніторингу 2023 та 2024 років питома вага зайнятих осіб становить 62,06% та 55,23% відповідно, що корелює з відповідними показниками моніторингу попередніх років. Найвищі показники мають спеціалісти (91,3% у 2024 році, 91,1% у 2023 році), найменші значення продовжують спостерігатися на рівні бакалавра (48,4% у 2024 році, 54,6% у 2023 році), а також зростання відповідного відсотка показників магістра (57,7% у 2024 році, 64,2% у 2023 році порівняно з показником в 50,0% у 2022 році), та молодших спеціалістів (54,3% у 2024 році, 61,6% у 2023 році).

Порівняння з показниками моніторингом попередніх років наведено у таблиці:

	01.11.2021	**01.11.2022**	**Різниця між 2022-2021**	%	**2023**	**Різниця між 2023-2022**	%	**Різниця між 2023-2021**	%	**01.11.2024**	**Різниця між 2024-2023**	%	**Різниця між 2024-2022**	%
Випуск за державним та регіональним замовленням в проміжку від 36 до 48 місяців від дати спостереження	230 228	217 895	-12 333	95%	205 533	-12 362	94%	-24 695	89%	188 961	-16 572	92%	-28 934	87%
Кількість Моніторингових осіб	**107 389**	**102 907**	-4 482	96%	**108 119**	5 212	105%	730	101%	**103 248**	-4 871	95%	341	100%
Закінчили наступне навчання	100 937	89 909	-11 028	89%	72 106	-17 803	80%	-28 831	71%	60 279	-11 827	84%	-29 630	67%
Продовжують наступне навчання	21 902	25 079	3 177	115%	25 308	229	101%	3 406	116%	25 434	126	100%	355	101%
Зайняті Моніторингові особи (МО)	**40 542**	**40 824**	282	101%	**65 008**	24 184	159%	24 466	160%	**56 838**	-8 170	87%	16 014	139%
Зайняті Моніторингові особи з адаптаційним періодом звільнення	42 174	43 021	847	102%	65 244	22 223	152%	23 070	155%	56 917	-8 327	87%	13 896	132%
Зайняті, включаючи умовно зайнятих, серед МО	**63 315**	**47 523**	-15 792	75%	**67 101**	19 578	141%	3 786	106%	**57 024**	-10 077	85%	9 501	120%
Зайняті спеціальні Моніторингові особи	6 041	7 288	1 247	121%	10 471	3 183	144%	4 430	173%	10 420	-51	100%	3 132	143%
Зайняті спеціальні Моніторингові особи з адаптаційним періодом звільнення	6 171	7 605	1 434	123%	10 517	2 912	138%	4 346	170%	10 425	-92	99%	2 820	137%

16. Результати моніторингу працевлаштування випускників за спеціальностями не піддаються безпосередньому аналізу, оскільки в період спостереження випуски здійснювались одночасно за Переліком галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266, Переліком напрямів, за якими здійснювалася підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 року № 1719, Переліком спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліст, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 20 червня 2007 року № 839, Переліком спеціальностей, за якими здійснювалася підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 року № 787.

17. У зв'язку з цим аналіз проведено по укрупненим групам та деяким окремим спеціальностям та виключенням з нього даних щодо випуску молодших спеціалістів, а також спеціальностей (напрямів підготовки) з 0 або 1 моніторингових осіб.

Середнє значення процента зайнятих та умовно зайнятих осіб складає 55,17% у 2024 році, 62,12% у 2023 році. Для зручності будемо використовувати таку шкалу для питомої ваги зайнятих та умовно зайнятих по укрупненим групам та деяким окремим спеціальностям (таблиця 2):

понад 80% - високі значення
понад 60% - до 80% - вище звичайних значення;
від 40% - до 60% - звичайні значення;
понад 20% - до 40% - нижче звичайних значення;
до 20% - низькі значення;

18. Високі значення процента зайнятих та умовно зайнятих Моніторингових осіб притаманні суто лікарським спеціальностям Медицина (лікувальна справа), стоматологія та педіатрія (89,44% у 2024 році, 89,70% у 2023 році), а також підготовці фахівців для системи МВС – Цивільний захист та пожежна безпека, правоохоронна діяльність (81,09% у 2024 році, 87,56% у 2023 році). Значення вище звичайних характерні для інших (крім суто лікарських) спеціальностей галузі «Охорони здоров'я» (72,46% у 2024 році, 78,51% у 2023 році). Названі в цьому абзаці галузі та спеціальності передбачали в моніторинговий період зазвичай обов'язковий розподіл випускників закладів вищої освіти на робочі місця в державному секторі.

19. Переважна більшість укрупнених груп спеціальностей (деякі з них з винятками) входять до групи звичайних значень процента зайнятих та умовно зайнятих осіб, що характерний для інтегрованих у ринок праці професій:

	Моніторинг 2021	Моніторинг 2022	Моніторинг 2023	Моніторинг 2024
Медицина (лікувальна справа), стоматологія та педіатрія	92,02%	89,92%	89,70%	89,44%
Цивільний захист та пожежна безпека, правоохоронна діяльність	83,50%	78,33%	87,56%	81,09%
Охорона здоров'я (крім медицини (лікувальної справи), стоматології та педіатрії)	72,71%	67,37%	78,51%	72,46%
Публічне управління та адміністрування	67,51%	57,05%	77,20%	63,71%
Право та міжнародне право	66,30%	59,85%	69,20%	62,21%
Економіка, сервіс, управління та адміністрування	62,64%	47,07%	61,06%	52,78%
Соціальна робота та соціальне забезпечення	61,15%	43,89%	62,13%	52,14%
Освіта	60,22%	49,40%	63,51%	55,86%
Будівництво та технології (крім архітектури)	60,05%	44,61%	61,60%	53,34%
Транспорт (крім морського та внутрішнього водного)	59,91%	47,20%	62,59%	55,65%
Біологія, природничі науки та математика (крім фізики)	58,82%	47,69%	63,10%	56,86%
Інженерія (крім суднобудування)	58,32%	47,86%	63,14%	55,05%
Сільське господарство та ветеринарія	58,23%	47,91%	60,14%	52,59%
Гуманітарні науки (крім філології)	58,17%	44,76%	57,11%	52,54%
Культура і мистецтво (крім дизайну, хореографії та образотворчого мистецтва)	57,56%	45,28%	61,10%	51,77%
Поведінкові науки, журналістика та міжнародні відносини	55,91%	40,48%	57,49%	51,78%
Філологія	48,98%	30,39%	45,70%	41,14%
Фізика	45,26%	40,46%	48,84%	45,64%

20. Значення нижче звичайних процента зайнятих та умовно зайнятих осіб характерні для групи спеціальностей:

	Моніторинг 2021	Моніторинг 2022	Моніторинг 2023	Моніторинг 2024
Архітектура	48,50%	28,73%	43,72%	37,77%
Фізика	45,26%	40,46%	48,84%	45,64%
Дизайн, хореографія та образотворче мистецтво	45,06%	28,38%	46,73%	45,51%
Суднобудування	44,55%	38,35%	60,00%	36,44%

Інформаційні технології та прикладна математика (крім інженерії програмного забезпечення)	37,61%	26,17%	40,30%	38,78%

21. Низький процент зайнятих та умовно зайнятих осіб вже традиційно демонструють спеціальності, для випускників яких характерна зайнятість за кордоном (фізично або у дистанційному форматі) при цьому не завжди сплачуючи внески до формування бюджетів та пенсійної системи України.

	Моніторинг 2021	Моніторинг 2022	Моніторинг 2023	Моніторинг 2024
Інженерія програмного забезпечення	27,37%	19,17%	39,25%	34,04%
Морський та внутрішній водний транспорт	14,12%	10,65%	20,60%	18,55%

ПОКАЗНИК ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ

22. На підставі результатів Моніторингу працевлаштування складено рейтинговий список закладів вищої освіти у сфері управління МОН для розрахунку обсягу бюджетного фінансування яких використовується Формула, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2020 року № 1146.

23. У цьому рейтинговому списку налічується 127 закладів вищої освіти. Для новоутворених закладів вищої освіти показники працевлаштування розраховані за даними закладів (структурних підрозділів), які були реорганізовані при їх утворенні.

У випадку приєднання одного закладу вищої освіти до іншого дані про випускників реорганізованого закладу (структурного підрозділу) додаються до результатів власне цього закладу.

24. Відповідно до Формули показник працевлаштування приймається рівним:

1 - якщо результат закладу не потрапляє до 75 відсотків найкращих результатів;

1,05 - якщо результат закладу не потрапляє до 60 відсотків найкращих результатів, але належить до 75 відсотків найкращих результатів;

1,1 - якщо результат закладу не потрапляє до 45 відсотків найкращих результатів, але належить до 60 відсотків найкращих результатів;

1,15 - якщо результат закладу не потрапляє до 30 відсотків найкращих результатів, але належить до 45 відсотків найкращих результатів;

1,2 - якщо результат закладу не потрапляє до 15 відсотків найкращих результатів, але належить до 30 відсотків найкращих результатів;

1,25 - якщо результат закладу належить до 15 відсотків найкращих результатів.

Отже, з 127 закладів вищої освіти (відокремлених структурних підрозділів, які фінансуються окремо):

найкращих 15% - 19 закладів отримують показник працевлаштування 1,25;

найкращих 30%, які не потрапили до найкращих 15% - 19 закладів отримують показник працевлаштування 1,2;

найкращих 45%, які не потрапили до найкращих 30% - 19 закладів отримують показник працевлаштування 1,15;

найкращих 60%, які не потрапили до найкращих 45% - 19 закладів отримують показник працевлаштування 1,1;

найкращих 75%, які не потрапили до найкращих 60% - 19 закладів отримують показник працевлаштування 1,05;

решта 32 заклади отримують показник працевлаштування 1,0.

25. Рейтинг закладів вищої освіти за оцінкою зайнятості та показником працевлаштування наведено в таблиці 3.

Значна присутність педагогічних університетів у верхній частині рейтингу частково обумовлена додатковою підтримкою працевлаштування випускників окремих спеціальностей за здобутою освітою. Медичні університети та заклади вищої освіти з специфічними умовами навчання, які мають найвищі показники зайнятості, не знаходяться у сфері управління МОН, тому відсутні в цьому рейтингу.

На найнижчих позиціях знаходяться заклади вищої освіти, які готують професійних моряків. Фактично це свідчить про неучасть переважної більшості підготовлених в Україні морських спеціалістів у податковій та пенсійній системі країни. Цей факт узгоджується з даними про питому вагу зайнятих та умовно зайнятих по укрупненим групам та деяким окремим спеціальностям, які розглянуті вище.

26. Аналіз регіонального аспекту показника працевлаштування (таблиця 4) продовжує свідчити про відсутність жорстких диспропорцій по лінії університетські центри – інші регіони. При цьому слід врахувати зміни в регіональному аспекті, обумовлені переміщенням закладів вищої та фахової

передвищої освіти внаслідок повномасштабного вторгнення та відповідну відсутність показників у Донецькій, Луганській та Херсонській областях.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

27. Публікація знеособлених статистичних даних про працевлаштування випускників закладів вищої освіти викликатиме додатковий інтерес до цієї проблематики та забезпечить аналітиків інформацією для додаткового аналізу.

28. При плануванні наступних досліджень буде важливо здійснити покращення якості даних в Реєстрі застрахованих осіб, що дозволить в подальшому здійснювати більш ретельний аналіз щодо займаних посад, а також відповідності посад спеціальностям, за якими здобута освіта.

29. З метою забезпечення сталості проведення Моніторингу та вдосконалення підходів щодо його проведення здійснити передачу повноважень щодо його проведення до Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики».